

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Факультет романо-германської філології

Кафедра лексикології та стилістики англійської мови

Д и п л о м н а р о б о т а

на здобуття вищої освіти «магістр»

на тему: **«Композиційно-мовленнєва форма «опис» у творах О. Уайльда»**

“Narrative compositional form “description” in the works by O. Wilde”

Виконала: студентка денної форми

навчання спеціальності 035

Філологія 035.043 германські мови та література

Перша - англійська

Фабіровська Тетяна Сергіївна

Керівник к.філол.н., доц. Строченко Л.В. _____

Рецензент к.філол.н., доц. Єрмоменко С.В.

Рекомендовано до захисту:

протокол засідання кафедри

№ 8 від 18.05.2018 р.

Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол № від

Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою, шкалою

ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

Колегаєва І.М.

Колегаєва І.М.

(підпис)

Кравченко Н.О

Одеса – 2019

Зміст

Вступ.....	3
Розділ I. Теоретичні основи дослідження.....	7
1.1. Лінгвістика тексту і її задачі.....	7
1.2. Композиційно – мовленнєві форми.....	9
1.3. Види та функції портрету у художньому творі.....	11
1.4. Види та функції просторового опису у художньому творі.....	19
Розділ II. Лінгвістичні засоби створення опису	
у творах Оскара Уайльда	25
2.1.Творчість Оскара Уайльда як об’єкт дослідження.....	25
2.2. Лінгвістичні особливості портретного опису у творах письменника.....	28
2.3. Лінгвістичні особливості просторового опису у творах письменника....	43
Висновки.....	52
Список використаної літератури.....	54
Summary.....	59

ВСТУП

Пізнавальна та комунікативна діяльність людини тісно пов'язана з інтерпретацією тих чи інших знаків, жестів, слів, творів літератури, музики, живопису та інших знакових систем. У повсякденному житті ми постійно тлумачимо жести і слова, факти і події, з якими зіштовхуємося. Отже, інтерпретація не обмежується сферою мови, а охоплює й інші сфери діяльності людей. Проте, оскільки мова є універсальним засобом спілкування та вираження думки, вона тісно пов'язана з процесом інтерпретації. Дійсно, коли говорять про розуміння, то насамперед мають на увазі розуміння усного та писемного мовлення, в тому числі й різноманітних текстів та різних знакових систем [22, 5].

У межах лінгвістичної теорії художнього тексту інтерпретація набуває значення лінгвістичного аналізу художнього твору шляхом обробки і засвоєння його ідейно-естетичної, смислової та емоційної інформації [44, 44].

Дана робота присвячена дослідженню лінгвістичних засобів створення опису у різножанрових творах видатного британського письменника Оскара Уайльда.

Зазначена тема є актуальною, оскільки в сучасній лінгвістиці існує великий інтерес до вивчення опису та його видів у художніх текстах. В літературі існує 2 види опису: портретний(портрет) та просторовий (пейзаж та інтер'єр). Кожен з них відіграє важливу роль в створення образу персонажа.

Портрет зображує зовнішність героя, описує обличчя, фігуру, одяг, манери, вподобання. Портрет зображує зовнішній облік персонажа з тих сторін, які найбільш яскраво представляють його в авторському баченні.

Роль портрета в розкритті його внутрішнього світу дуже велика. Більш того, в портреті письменник через риси індивідуальні, властиві конкретній людині, може виявити і риси загальні, властиві певному соціальному середовищу. Портрет є одним з важливих засобів створення

художнього образу і виступає в поєднанні з іншими художніми прийомами, несучи друк авторської індивідуальності. Саме такий портрет вчить уважно вдивлятися в людей, осягаючи стару істину: кожна людина - це цілий світ.

Інтер'єр також відіграє важливу роль в характеристиці героя, в створенні атмосфери, необхідної для втілення авторського задуму. Створюючи інтер'єр житла героя, письменник проникає в глибини душі людини, адже житло - це матеріалізована «модель» нашого внутрішнього «я». За допомогою інтер'єру автор може показати важливі зміни, які трапились з героєм за певний проміжок художнього часу. Тобто інтер'єр в художній структурі твору відіграє роль непрямой характеристики героїв, а також дає можливість розширити і поглибити уявлення читача про події.

Пейзаж в літературі – один з найважливіших засобів розкриття авторського задуму, який підпорядковується як вимогам літературного напряму, так і цілям автора: розкрити стан героя, протиставити навколишній світ людським переконанням, встановити композиційні зв'язки між елементами твору, відобразити загадку природи.

Створюючи картини природи, письменники співвідносять їх з людськими інтересами і прагнення. Описи природи дозволяють автору переходити, як по містку, від теми до теми, прикрашають розповідь, дають простір фантазії художника слова, підкреслюють красу авторській мові. Пейзажний опис є одним з найважливіших компонентів художнього твору, як використовуються для реалізації його структурно-змістовної цінності і створення в ньому неповторною системи образів.

Також пейзаж є відправною точкою, що втілює погляди автора на світ та людину.

Метою нашого дослідження є аналіз лінгвістичних засобів створення портрету та художнього простору у творах Оскара Уайльда.

Поставлена мета передбачає розв'язання наступних завдань:

- аналіз основних завдань лінгвістики тексту;

- огляд наукових праць, присвячених розглядові функцій та ролі опису у художньому тексті;
- розгляд основної тематики творів Оскара Уайльда, а також підходів до вивчення його творів;
- дослідження функцій та ролі лінгвістичних засобів створення портретного опису у творах Оскара Уайльда;
- дослідження функцій та ролі лінгвістичних засобів створення просторового опису у творах Оскара Уайльда.

Матеріалом дослідження слугували такі твори письменника: роман “The Picture of Dorian Gray”, оповідання “The Birthday of the Infanta”, “The Devoted Friend”, казка “The Star Child” та п’єса “An Ideal Husband”.

Для досягнення мети та виконання завдань роботи ми використовували такі *методи* дослідження, як

- *контекстуально-інтерпретаційний*, сутність якого полягає в дослідженні тексту у різних типах контексту на основі інтерпретації дослідником текстових категорій та компонентів,
- *метод компонентного аналізу* для дослідження змістовного боку значимих одиниць мови, який має на меті розподіл значення на мінімальні семантичні складові,
- *кількісний метод*, що дозволяє кількісно описати поведінку різних мовних одиниць у тексті (частоту їх вживання).

Структурно робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та резюме англійською мовою.

У першому розділі висвітлено теоретичні питання роботи, а саме: основні засади лінгвістики тексту та її задачі на сучасному етапі розвитку; типологія та основні характеристики композиційно-мовленнєвих форм; проаналізовано види та функції портрету у художньому творі; наведено перелік видів та функцій просторового опису у художньому тексті.

Розділ 2 присвячений аналізу лінгвістичних особливостей композиційно-мовленнєвої форми «опис» у різножанрових творах письменника, зокрема лінгвістичних особливостей портрету та просторового опису у творах Оскара Уайльда.

Загальний обсяг роботи – 60 сторінок.

ВИСНОВКИ

Портрет у літературному творі – це вид художнього опису, в якому зображується зовнішній вигляд персонажа з тих боків, які найбільш яскраво представляють його в авторському баченні.

Окрім зовнішніх фізичних характеристик персонажа, портрет містить відомості про його зачіску, одяг манери, аксесуари, тобто про те, що відображує смаки, пристрасті, звички, індивідуальність героя. Портрет визначає і соціальну приналежність персонажа, і входить до темпорального континууму тексту, оскільки в костюмі знаходить своє відображення і епоха, і пора року, і час доби. Домінуюча лексика підкреслює найбільш важливе в художньому образі, повторюючись два чи більше разів. Ці мовленнєві засоби можуть становити собою не тільки окремі слова, але й стилістичні фігури, наприклад метафору та порівняння.

Таким чином, портрет як композиційний компонент, що становить собою різновид опису, відіграє важливу роль в системі цілого тексту. Проведений аналіз лінгвістичних засобів створення портрету головного героя у досліджуваному творі показав, що домінуючим типом портретного опису є психологічний, який зображується через мовлення персонажу. Також автор приділяє велику увагу описові зовнішності головного героя. Слід зазначити, що всю лексику, яку автор використовує для створення портретного опису персонажу можна поділити на три тематичні групи: 1) соматична лексика, до якої відносимо такі лексичні одиниці як *eyes, lips, hair*, які супроводжуються такими епітетами як *frank blue eyes; finely-curved scarlet lips; his crisp gold hair*. Автор зображує головного героя за допомогою архетипних стереотипних епітетів, які відповідають еталонному уявленню про красу; 2) вестильна лексика, до якої уналежнюємо, зокрема, наступні лексичні одиниці: *evening cape with its satin-lined wings, he appeared at a costume ball as Anne de Joyeuse, Admiral of France, in a dress covered with five hundred and sixty pearls*. Автор підкреслює красу та пишність вбрання героя за допомогою

зазначення дорогих тканин та коштовного каміння; 3) кінетична лексика: до цієї групи зараховуємо лексичні одиниці, які номінують рухи героя, наприклад: *and his chiselled lips **curled** in exquisite disdain. His finely-chiselled nostrils **quivered**. His eyes **deepened** into amethyst*. Саме за допомогою кінетичної лексики зображуються емоції персонажів. Загалом портрет персонажів у досліджених творах є розосередженим, а домінуючими стилістичними прийомами, які використовуються автором є метафори, епітети та порівняння.

Простір в художньому творі не може існувати без людини: пейзаж показує настрій, а інтер'єр – смаки та звички людини, тобто розповідає про персонаж. Таким чином, антропоцентричність є обов'язковою категорією художнього тексту.

Аналіз опису відкритого простору дав змогу визначити його типи за такими критеріями: 1) у творах письменника зустрічаються як статичні так і динамічні описи; 2) за тематикою виокремлюємо власне пейзаж та урбаністичний пейзаж; 3) за жанровою ознакою опис є психологічним та часто співзвучним настрою персонажів; 4) за ступенем масштабності всі просторові описи є місцевими.

Що ж стосується опису закритого простору, то письменник приділяє багато уваги опису інтер'єру. Він розкриває естетичні смаки головних героїв, підкреслює розкіш змальованих палаців, який або змінювався разом з головним героєм та його емоціями і переживаннями (*The Picture of Dorian Gray*), або ж контрастував із ними (*The Birthday of the Infanta*).

Список використаної літератури

1. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1973. – 303 с.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов – М.: Советская энциклопедия, 1966. – 607 с.
3. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики: Исследования разных лет. – М.: Худ.лит., 1975. – 504 с.
4. Бенъяминова В.Н. Жанры английской научной речи. – М.: Наука, 1978. – 194 с.
5. Беспалов А.Н. Структура портретных описаний в художественном тексте среднеанглийского периода: Дис. ... канд. филол. наук. М., 2001. С. 106–120.
6. Боева, Н. Б. Особенности синтаксической организации пейзажных контекстов в современных английских и американских рассказах // Научная мысль Кавказа. — 2004. — № 12. — С. 190–194.
7. Быкова И.А. Типология портрета персонажа в художественной прозе А. П. Чехова // Языковое мастерство А.П. Чехова. – Ростов н/Д., 1990. – С. 38–46.
8. Васильева Л.В. Лингвистические особенности организации художественного пространства в тексте. Дисс. Канд. Филол. Наук. – Иркутск, 1989. – 173 с.
9. Воронин, Р. А. Пейзаж как объект филологического исследования // Актуальные проблемы современной науки. — 2015. — С. 165–167.
10. Гальнерин И.Р. Стилистика английского языка. – М.: Наука, 1985. – 327 с.
11. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
12. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.

13. Горкин, А. Н. Литература и язык. Современная иллюстрированная энциклопедия. — М.: Росмэн, 2006. — 984 с.

14. Гостева, Т. Ф. Лингвостилистические особенности и текстообразующий потенциал пейзажных описаний в американской прозе XIX–XXI вв.: дис. на соискан. учён. степ. канд. филол. наук. — Барнаул, 2007. — 237 с.

15. Добринская Л.С. Открытое и закрытое художественное пространство в психологическом рассказе. Записки з романо – германської філології. Одеса, 1999. – Вип. 17 – с. 45-51.

16. Добринская Л.С. Открытое и закрытое художественное пространство в художественном прозаическом тексте. Записки з романо – германської філології. Одеса. 2000. – Вип. 21. – с. 55-60.

17. Зарубіжна література: Посібник-хрестоматія 10кл. - Тернопіль: “БогДан”, 2000. - 398 с.

18. Зеленцова, С. В. Функции пейзажа в малой прозе И. А. Бунина: на материале произведений 1892–1916 гг.: дис. на соискан. учён. степ. канд. филол. наук. — Орёл, 2013. — 192 с.

19. Калинин Е.А. Композиционно – речевая форма «описание» в научно – фантастическом тексте. Дисс. ... канд. филолог. наук. – Одесса, 1999. – 209 с.

20. Колегаева И.М., Розанова Е.А., Филимонов О.Н. Лексико – семантические средства выражения категории пространства в оригинале и переводе художественного текста. Перевод и интерпретация текста. – М.: Наука, 1988. – 197 с.

21. Крупчанов, Л. М. Введение в литературоведение: учеб. пособие. — М.: Оникс, 2005. — 413 с.

22. Кухаренко, В. А. Интерпретация текста: учеб. пособие. — М.: Просвещение, 1988. — 192 с. степ. канд. филол. наук. — Саранск, 2007. — 21 с.

23. Кухаренко В.А. Интерпретация текста. – М.: Просвещение, 1988. – 191 с.
24. Кухаренко В.А. Интерпретация текста: учебник для студентов филологических специальностей. – 3-е изд., испр., - Одесса: Латстар, 2002. – 292 с.
25. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
26. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд., дополненное – М.: Большая Российская Энциклопедия, 2002. – 709 с.
27. Мельникова, Л. В. Пейзаж как средство воплощения эстетического идеала в поэзии М. В. Ломоносова // Пейзаж как развивающаяся форма авторской концепции. — М., 1984. — С. 3–17.
28. Мурадалиева, Н. Романтический пейзаж в литературе. — Баку: Язычы, 1991. — 204 с.
29. Невская П.В. Особенности портретных описаний в художественных произведениях // Европейская наука XXI века – 2013: материалы IX междунар. науч.-практ. конф., 2013. – С. 67–71.
30. Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – 229 с.
31. Родионова Н.А. Типы портретных характеристик в художественной прозе И.А. Бунина: Лингвостилистический аспект: дис. ... канд. филол. наук. – Самара, 1999. – С. 45–47.
32. Себина, Е. Н. Пейзаж // Введение в литературоведение: учеб. пособие / Л. В. Чернец, В. Е. Хализев, А. Я. Эсалнек и др. / под ред. Л. В. Чернец. — М.: Высшая школа, 2004. — С. 264–275.
33. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология (монография). – К.: Изд. укр. фитосоціологічного центру, 2000. – 229 с.
34. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.

35. Серикова Л.В. Портрет персонажа в прозе В.М. Шукшина: системное лексико- семантическое моделирование: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 2006.

36. Сизова К.Л. Типология портрета героя (на материале художественной прозы И.С. Тургенева): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Воронеж, 1995.

37. Сырица Г.С. Язык портрета в романах Л.Н. Толстого "Война и

38. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики. – М.: Наука, 1975. – 311 с.

39. Стернин И.А. Лексическое значение слова в речи. – Воронеж: Издательство Воронежского университета, 1985. – 172 с.

40. Тamarченко, Н. Д. Поэтика: словарь актуальных терминов и понятий. — М.: Издательство Кулагиной, 2008. —358 с.

41. Тураева З.Я. Лингвистика текста на исходе второго тысячелетия // Вісник Київського лінгвістичного університету. Сер. Філологія. – 1999. – Т.2. – №2. – С. 17-25.

42. Уайльд, Оскар — Энциклопедия «Вокруг света»
Виды и функции пейзажных описаний в литературе

43. Филин Ф.П. Очерки по теории языкознания. – М.: Наука, 1982. – 336 с.

44. Шевченко Н.Г., Грыженко А.Ю. Цветообозначения в оригинале и переводе романа Р. Киплинга “Свет погас” // Контрастивное исследование оригинала и перевода художественного текста: Сб. научных трудов / Под ред. В.А. Кухаренко. – Одеса: ОГУ, 1986. – С. 38-44.

45. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. – К.: АртЕк, 1998. – 237 с.

46. Юркина Л.Ю. Портрет. Литературоведение / под ред. Л.В. Чернец. – М., 1998. – С. 181–186.

47. Galperin I.R. Stylistics. – Moscow: Higher School Publishing House, 1971. – 342 p.

48. Kukhareno V.A. A Book of Practice in Stylistics. – Vinnytsia: “Nova Knyga”, 2000. – 160 p.
49. The Complete Works of Oscar Wilde. – Cambridge: Blitz Edition, 1993. – 1114 p.
50. Wilde O. The Picture of Dorian Gray. – M.: Lippincott's Monthly, 1890. – 250 c.
51. Wilde Oscar. The birthday of Infanta.
52. Wilde Oscar. The Devoted Friend
53. Wilde Oscar .The Star Child
- 54.Wilde Oscar. An Ideal Husband

SUMMARY

The given thesis deals with the study of linguistic peculiarities of description in the works of different genre by a famous British writer Oscar Wilde, namely, the novel “*The Picture of Dorian Gray*”, the fairy tales “*The Birthday of Infanta*”, “*The Devoted Friend*”, “*The Star Child*” and the play “*An Ideal Husband*”.

The final aim of the work is to determine linguistic means of creation of portrait and space description in the given novel.

The aim of the work determined the following tasks:

- to study the main problems of text linguistics;
- to analyze different approaches to the study of description and its types in the text;
- to outline the main themes of Oscar Wilde’s works;
- to study linguistic peculiarities and functions of portrait and space description in the given works.

Our research relies on the application of such linguistic methods as contextual-interpretative method and quantitative method.

Structurally the paper consists of the Introduction, two Chapters, Conclusion and Bibliography.

The Introduction determines the main aim and tasks of the work.

Chapter I deals with the theoretical premises of the study – the main problems and notions of text linguistics, different approaches to the study of description and its types in the text.

Chapter II deals with the study of linguistic peculiarities and functions of description in the novel “*The Picture of Dorian Gray*”, the fairy tales “*The Birthday of Infanta*”, “*The Devoted Friend*”, “*The Star Child*” and the play “*An Ideal Husband*”

Conclusion summarizes the results of the work.

According to the results of our investigation there are about 100 examples of portrait descriptions in the texts.

The prevailing types are portrait insertions and generalized descriptions. As for the dominant, psychological and mixed types of portrait are prevailing here. Thus the author pays more attention to depicting inner world of his characters rather than their appearance.

The analysis of the vocabulary used in the portraits shows that the most recurrent lexemes are *eyes*, *lips*, *hair*. They play an important role in revealing the emotional state of the characters. The stylistic devices greatly favoured by the author are epithet, simile, metaphor and parallel constructions.

Two types of space description have been singled out in the novel, namely – open and closed space, the latter prevailing in the work. The description of open space is dynamic, local and urban. The interior description is filled with artistic details which help to characterize the personages' preferences, taste and character.